D. O. M. A.

DISPUTATIO MEDICA INAUGURALIS

De

SUPPRESSIO-
NE MENSIUM,

Quam

AUCTORITATE

Illustris Facultatis Medicæ in florentissimâ almâ Salanâ,

PRÆSIDE

VIRO Nobilissimo, & Excellentissimo,

N. GUERNERO ROLFINCIO,

ac Medic. Doct. longè celebratissimo, Pract. & Chim.

of. Publ. Facult. Medic. Seniore, Medico Ducali Saxonico,

Dn. præceptore, Promotoreque suo magno parentis ad

instar venerando.

PRO LICENTIA

emisque in Arte Medicâ HONORIBUS, Privilegiisque DOCTORA-

LIBUS solenniter & legitimè obtinendis,

publicæ ac placidæ τῶν Ἰατραγωνιστῶν censuræ ventilandam

& examinandam offert

OHANNES SIGISMUNDUS Engelhäupt/

SCHMALCALDENSIS FRANCUS.

IN ACROATERIO MAJORI

Die Decembr.

Horis Pro- & Pomeridianis

Anno M. DC. LVI.

JENÆ, JOHANNIS NISII Charactere.

I. N. J.

PROOEMIUM.

QVantis ſupremus ac altiſſimus rerum conditor ornamentis, pulchritudine nimirum, formæque elegantiâ, vultûs præterea dignitate, nec non totius corporis venuſtate, ut viros etiam jam jam multis ſuperent modis, fœmineum condecorârit ſexum, celeberrimi non modò viri, ſed & quotidiana rerum magiſtra experi-
ıtia ſatis luculenter demonſtrat. Fœminarum virtutes enume-
re ſi vellemus omnes, dicendi campus ſe certè nobis offerret
npliſſimus: nec brevi ſermonis comprehendi poſſent ſerie: ad-
, ut quod de Carthagine *Saluſtius*, ſatius eſſe pauca dicere,
ıam multa dicendo plura ſilentio præterire, & hic locum habe-
videatur: ſatius eſt de ſexûs hujus nobilitate pauca dicere, quàm
ıædam dicendo, plura ſilentio involvere. Immenſæ ſunt do-
s corporis: inæſtimabiles dotes animi. γυνὴ ἐνδεδυμένη ἐκδυ-
; ἢ ὅλη πρόσωπον φαίνεται. *Veſte induitur, formoſa: exui-*
r, tota forma. Gratiosus eſt adſpectus, cum mundis veſtibus
nata incedit, molli plantâ ſumma veſtigia ſignans arenâ. Ama-
lis eſt ſimpliciſſimus nudæ proportionis, ſine ullo tegmine ocu-
; expoſitus ornatus. Animi dotes multæ ſunt & magnæ. Ca-
ıces ſunt artium, diſciplinarum, & ſæpè præ viris ſapiunt, meli-
ique ſexui palmam præripiunt ſapientiæ & prudentiæ.

Sed, ut nihil omni ex parte beatum, ita etiam hæc fœminas ſors
ıanet: imò miſereri digna eſt imprimis eo nomine, quòd pluri-
us ſubjiciantur ærumnis, quam viri, ratione UTERI qui τῆς φύ-
εως, *autore Philoſopho I. de gener. animal. cap. 2.* ἐστιν ἄρουρα, *na-*
ræ eſt arvum.

Eſt arvum genitalis ſucci fœcundiſſimum: eſt naturæ hor-
ıs amœniſſimus. Cum floret, omnia rident: ridet Venus: ridet

ὑγιεία: τῆς χρόας τὸ ζώτικον ἄνθ☉ *vitalis floret coloris vig*
Tum verè est μήτηρ τῶν ἐξ αὐτῆς γινομένων ἐμβρύων. *mater infa tium ex se natorum*: & individuo & speciei multa affert comm da. Cum verò deflorescit, & in vocationis suæ muneribus de cit, hanc κακοπραγίαν presso pede sequitur δυσκρασία ὅλε τῦ σ ματ☉ *intemperies totius corporis*; facultatesque langvent mnes: imò non aliter, quàm ex Pandoræ pixide symptomatur & præternaturalium affectionum inde emergit seges. Huc spiciens *Democritus epist. de naturâ humanâ Coo inscripta*, μή βρεφέων, ἡ δεινὸν ἄλγ☉· τῶν ἐν γυναικὶ μόχθων μυρίων παραι μήτηρ. *Mater infantium, gravis calamitas, mille ærumnaru mulieri autor uterus.*

Imprimis autem infortuniorum multorum semina spar in totum corpus divina favissa hæc, in nobilissimo menstruæ pu gationis si turbetur officio, adeô, ut *celeberrimus Scherbius cit te Hofmanno de loc. aff. lib. 2. cap. 8.* non immeritô in quovis m lierum morbo ad uteri excretionem, menses scilicet, semper spiciendum esse diligenter moneat.

Atrocissima generique fœmineo infensissima itaque cu hic affectus intentet & minetur pericula, quamque difficilis ratu sit, in patriâ nuper experti fuerimus, salutis publicæ haud rùm interesse arbitramur, ejus naturam secundum fontes à *Ga 1. de rat. vict. acut. t. 3.* Διάγνωσιν, πρόγνωσιν καὶ θεραπείαν bis propositos penitius investigare, & ad judicii lancem exp dere.

Inde etiam cum à Magnifico atque Gratiosissimo Facult Medicæ Senatu, disputandi partes demandatæ nobis sint, hoc truculentissimo morbi genere debiles ac infirmas nostras vi experiri, ejus delineationem, paucis hisce pagellis hâc vice agg di, eamque Φιλιάτροις, loco exercitii inauguralis, proponere peræ duximus pretium.

Benedicat summus artis conditor conatibus, irriget & ve tet mentem spiritu sapientiæ, ut ad portum delatâ cymbâ, veri tem pleno meridie intueri, & divite medicamentorum comm dorum gazâ instructi, proximô officiosè & fructuosè operam p stare queamus.

Cap

CAPUT I.

Suppressionis menstruæ definitionem, nominalem, realem, & primò formalem rationem exponit.

OMnis tractatio, quæ cum ratione suscipitur, principium trahat à definitione rei, de quâ agitur, vetus est sententia *Ciceronis libro de officiis*. Locum habet splendidum in disciplinis constitutis. ὁρισμὸς μεγάλην ἔχει ῥοπὴν πρὸς τὰ ἑπόμενα. Illa est fundamentum, principium, & velut certum signum destinandarum cognitionum. *Nos* etiam nostras opellas hinc auspicabimur, & quidem à *definitione* cum *nominali*, tum *reali*. Quod ad *definitionem Nominalem*, attinet, imprimis ἐτυμολογία, συνωνυμία & ὁμωνυμία est discutienda.

I. ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑ. Suppressio Mensium salutatur à Græcis ἡ τῶν ἐμμηνίων ἐποχή, quod singulo mense mulieribus, conceptui aptis accidat. Derivatur ἀπὸ τοῦ ἐπέχειν & ἐπίσχειν, quod est *inhibere, comprimere, morari, retrò agere*. ἐποχή hinc latinis est *inhibitio, retentio, repressio*, item *retardatio, remora* quasi impetus & ruentis sanguinis impedimentum atque inhibitio. Suppressio ipse est supprimendi actus, Germ. Vertrückung / Verschlaung. A *Coo 5. aph. 57.* aliisque καταμήνια *menses* indigitantur, γυναικεῖα *ab Hippocr 5. aph. 28.* memorata. FLORES etiam indigitantnr, quod monstrent fructui seu fœtui ferendo tempus aptum, & TEMPORA quod statis temporibus prodeant. *Forest. lib. 28. Observat. 2.* MALÆ SEPTIMANÆ interdum salutantur, quia integrâ ferè hebdomatâ mulieri molestiam inferunt.

II. ΣΥΝΩΝΥΜΙΑ. τὰ καταμήνια ἐκλείποντα à *Coo 5. aph. 33. 39.* salutatur, suppressio vacuationis hystericæ, ἀπὸ τῆς ὑστέρας. *Joh. Varand. lib. 1. de morb. mulier. cap. 2.* Menses deficientes. *Hier. Mercurial. lib. 4. de morb. mul. cap. 2.* à *Moschion.* περὶ γυναικείων παθῶν, τῶν ἐμμήνων ἐπίσχεσις, salutatur. *Virginalia*, item *Muliebria sacra*, Latinis. Priori appellationi concordat Germanica vox. Der Weiber Monatliche Kranckheit.

III. ὉΜΩΝΥΜΙ'Α. Sumitur ἐπισχέσεως suppressionis sanguinis nomen dupliciter: GENERALITER pro omni sanguinis retentione, quæcunque etiam ex parte fluat: sive per nares, sive per hæmorrhoides, sive per uterum, præprimis diuturniori. SPECIALITER accipitur pro eâ, quæ in utero oritur. *1. naturaliter.* Talis mensium suppressio ex naturali aliquâ causa fit, ratione nimirum ætatis, lactationis, conceptionis, vehementis exercitationis: nullamque in corpore molestiam affert, uti confirmat, *Ludov. Mercat. lib.2. de morb. mul. c.9.* Deinde etiam sumitur pro eâ, quæ in utero fit *præter naturam*, unde gravium morborum & symptomatum impendet periculum. De posteriori nobis impræsentiarum potissimum sermo est.

Expeditâ hâc Definitione nominali, ad REALEM accedimus, quæ talis est: Suppressio mensium est abolita sanguinis menstrui in fœminis justæ ætatis, præter naturam excretio, orta à frustratione facultatis expultricis.

GENERIS seu Formæ locum obtinet excretio abolita, ac eoque rectè constituitur symptoma actionis abolitæ & expultricis læsæ. Referri etiam potest affectus ad symptomata eorum, quæ immodicè retinentur. Confirmatur ex *Galeno de diff. symp. cap. ult. & lib.3. de caus. symptom. cap.4.*

Posuimus, *abolitam hanc esse excretionem*, & quidem *præter naturam*, innuentes, non omnem mensium suppressionem esse morbosam. Gravidis enim & lactantibus ex naturæ lege menses deficiunt plerumque. *Utero gerentes* ferè menstruis carent. Interdum tamen sed rarô, per ramos inferiores arteriæ hypogastricæ in mulieribus quibusdam plethoricis, quæ primis mensibus copiosiorem sanguinem, quàm pro fœtus nutritione opus est, generant, aliquid sanguinis evacuatur. Videatur *Greg. Horst. part. 2. lib. 1. obs. 39. pag. 74.* Inveniuntur autem nihilominus non paucæ, quibus statis etiam periodis menstrua procedere solent sine valetudinis dispendio. Id *Schenckius lib.4. observ.* illustrat.

Disertè *Petræus in Nosol: harmon. dogmat. & hermet. disp. 43.* in gravidis & lactantibus, *inquit*, menses naturaliter retinentur: in *illis* enim sanguis superfluus in fœtus nutrimentum abit.

in *his* in lac ut infans jam editus suum reperiat pabulum, convertitur. Grandior factus dum vasa uteri comprimit, sanguinem ab utero ad mammas, cum quibus summa ipsi intercedit συμπάθεια, humorumque & affectuum communicatio, sursum exprimit. Illustrat hæc *Medicinæ summus dictator Hippocr. 5. aph. 60.* ἢν γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ, αἱ καθάρσιες πορεύονται ἀδύνατον τὸ ἔμβρυον ὑγιαίνειν. *Si prægnanti mulieri purgationes menstruæ cursum suum teneant, bene valere fœtum est impossibile.* Id non semper ita habet, sed *plerumque*: cum interdum secus evenisse visum fuerit.

Plurimis, *inquit Nobilissimus Rolfincius, Præceptor experientissimus,* in nutricibus & prægnantibus menses fluunt, ambabus tamen multi sanguinis ex præsentia & victu pleniori. Et quidem talis fluxus per cervicis arterias & venas commodè à naturâ, salvo fœtu, in gravidis institui potest.

Imò, quod majori dignum admiratione, totô gestationis tempore absque aliquâ noxâ menses interdum fluxerunt, ut observavit *Reald. Columbus anat. lib. 2.* quin etiam nisi fluant, vel sanguis insuper venâ cubiti sectâ detrahatur, sæpè gravidæ & quidem cum abortus periculo, malè habent.

NATURALIS etiam est absentia menstrui fluxus in puellis virginibus: & nulla inde molestia, vel totius corporis, vel uteri sequitur. Retinentur ordinariè usque ad decimum quartum annum, & post 50. in senescentibus emanent.

Non rarô tamen & hîc occurrunt variationes. 1. ÆTATIS ratione. Puellæ menstruæ quadrimæ *Tulpius lib. 3. observ. cap. 36.* meminit. *Hercules Saxonia* vidit Venetiis puellam, quintum agentem annum, quæ singulis mensibus modicè expurgabatur. *Fabr. Hildan. cent. 2. observ. 60.* Admodum senibus itidem profluentia, *Schenck lib. 4. observ.* aliique observârunt menstrua. Nonnunquam evenit, ut nonnullis virginibus nimis tardè profluunt, fluxusque hic ad decimum octavum vel vicesimum annum, ob naturalem quandam constitutionem, differatur.

Rarum quod *Reinerus Solenander in consiliis* refert, fœminæ cuidam 70. item cuidam 76. cuidam etiam 101. annorum men-

ses cum magno sanitatis commodo fluxisse. Rarum etiam de sexagenariâ gravidâ refert. *Schenck lib. 4. obs. de concept.* Rariorem longè historiam *Fernel, lib. 6. path. cap. 16.* de octono menstruo citat.

Tradunt artis Medicæ scriptores, mulieres etiam nunquam purgatas, peperisse. Consule *Petrum Toletum lib. de morb. pueror. cap. 1. apud Brassavolam comm. aphor. 36. sect. 5.* Rationem protulit *Arist. lib. 7. de histor. animal. cap. 2. & lib. 1. de gen. animal. cap. 19.* Scilicet in istis mulieribus tantum sanguinis confluit ad uterum, quantum in illis relinquitur, quæ ex consuetudine purgantur, ut habet *Herc. Saxon. Prax. Medic. lib 4. de defect. mens. & still. cap. 14.*

II. VITÆ GENERIS ratione hîc etiam occurrit varietas. Naturæ robur, valida exercitia, atque partium corporis nativa caliditas, suppressionem hanc inducunt, sic fœminæ viragines dictæ, item saltatrices, cantatrices, rusticis laboribus & exercitiis valdè deditæ, siccæ sæpè sunt in partibus hymenæo sacris. *Fuchsius* confirmat in *Instit. lib. 2. sect. 5. cap. 31.* quicquid in iis est excrementi, hoc totum validus calor, & exercitationis vehementia absumunt. *Senn. lib. 4. Prax. part. 1. sect. 2.* quoniam sanguis, qui evacuari debebat, labore, sudore, calore, & transpiratione per habitum corporis promtè resolvitur.

III. CORPORIS CONSTITUTIONIS ratione, ut nimia vel pinguedine vel gracilitate menses etiam restagnare solent. *Pingues* enim exangues sunt, minimasque venulas habent: quique illis inest paucissimus sanguis, ferè in pinguedinem transit. *Graciliores*, verò ob diuturnum aliquem morbum extenuatæ, nihil prorsus supervacui sanguinis, continent, asserente *Nicol. Rocheo de morb. mul. curat. cap. 3.*

CAPUT II.

De SUBJECTO Primario, & Secundario, ejusque partibus agit.

TO πρῶτον πάσχον SUBJECTUM PRINCIPALE ET PRIMARIUM, μήτρα, ὑστέρα, *quasi viscerum postrema* dicta, est ipse uterus, cum

um suis vasis, venis & arteriis hypogastricis. Uterus enim in hoc ffectu primariò & semper afficitur. Id asserit *Galen. lib de hum. om, 1. dum inquit:* Symptomata quæ hysterica appellantur, ad terum tanquam ad radicem pertinent. Laborat modo κτ̀ πρω-ποπάθειαν *per essentiam*, modo κτ̀ συμπάθειαν *per consensum.*

Per πρωτοπάθειαν afficitur, vel intemperie, cum vel sine materiâ, vel morbo aliquo solutæ unitatis, aut confirmationis, cùm ropriæ, tùm vasorum gravatus. Nonnunquam carnis excreentia in utero, aut cicatrix ex ulcere relicta in causâ est.

TERMINUS PER QUEM mittitur, cum corpus humanum sit ldè ἔνρουν καὶ ἔυπνουν sunt non solum cœca & latentia spiracula, d & manifesti ductus.

VASA quænam fluxui huic dicata, variæ inter autores sunt ntentiæ. *Andreas Vesalius 5. de corp. human. fabric. cap. 15.* inc non ambigo, *inquit*, ex fundi venis, non verô cervicis, menuas purgationes sanis alioquin evenire, etiamsi id sectione ondum deprehenderim. Huic sententiæ videtur refragari *Redus Columbus lib. 2. anat.* vasa illa, quæ à cavæ divisione exoritur, quæque in uteri cervicem ad latera inseruntur, eligens, αὐψίᾳ, ut protestatur, in multis, præsertim tamen in suffocatâ iâdam Pisis meretriculâ confirmatus.

Eminentissimus Rolfincius dissert. anat. meth. synth. exar. . 6. c. 28. patronus meus sanctè venerandus per arterias hypogaicas quasdam dum in fundum, præcipuè autem cervicem saninem menstruatim fluere insinuavit. Venæ absolvuntur ab hoc nere. Ex apicibus tamen suis, qua ἐλάχισαι γινόμεναι committur cum osculis arteriarum, simul emittere sanguinem, vesimile judicat.

Hæ arteriæ & venæ intelligi debent, cum inter causas τῆς ῶν ἐμμήνων ἐποχῆς, *suppressionis menstruorum à Galeno 5. aphosm. 57.* primo ponitur ordine: μύσις ἢ ἔμφραξις τῶν τὴν ἐμμήνον ἴθαρσιν ἐπὶ τὴν μήτραν φερουσῶν φλεβῶν. *conniventia & obstruio menstruam purgationem ad uterum deferentium venarum.*

SUBJECTUM SECUNDARIUM seu συμπάσχον est modô epar, modô lien, modô ventriculus, modô reliqua in corpore

 mem-

membra & partes, prout sanguinem non generant: aut gene-tus ad uterum haud transfertur. Aliquando suppressio, uteri ip-us vitio fit, & hæc à nonnullis *suppressio vera*: quæ per consens-fit, *notha, impropriéque dicta* vocatur.

Caput III.

De CAUSA IMMEDIATA & MEDIATIS PROXIMIORIBUS agit.

Causam IMMEDIATAM esse ἀποτυχίαν *frustratione* expultricis uteri, quam sequitur robur retentricis, omn uno affirmant ore. Frustrationem hanc nonnulli abolitionem digitant. Etsi autem abusivè potiùs hæc actio abolita ad facul-tem aliquam referri videtur, cum sæpè expultrix minimè affic-tur, vixque fieri possit, ut adeò debilis sit expultrix, quæ præse-in venis sanguinis copiâ nihil ejus expellere possit; tamen ea-nus ad facultatem aliquam referri potest, quatenus illa consu-suâ functione frustratur aut otiatur.

MEDIATAS PROXIMIORES CAUSAS variè proponu-Medicinæ scriptores. *Rodericus à Castro de morb. mulier. lib.* *cap. 4.* reducit ad tria genera, 1. ex parte humoris, 2. ex parte v-sorum, 3. ex parte facultatis. Consentire huic sententiæ vide-tur, *Jacob. Holler. de morb. intern. lib. 1. exerc. 55. Anton. Val.* *& Joh. Heurn. de morb. mulier. cap. 1.* potissimum esse vitium sanguinis, vasorum & ipsius uteri.

Similes proposuit causas *Nicol. Rocheus de morb. mulie. curat. cap. 3.* Etenim, *ait*, nonnunquam *uteri* ipsius corpus, solidum fuerit, aut durum, causa est cur menses supprimantur detinentur etiam nonnunquam ob *materiam* ipsam, quum v-crassum fuerit excrementum, vel viscosum: supprimuntur etiam nonnunquam, licet utile fuerit excrementum *obstructis* quæ a uterum descendunt, vasis.

Hujus sententiæ patronum producimus *venerandum sene-Hippocratem, lib. de morb. mul. & præprimis Gal. 5. aph. 5.* qui re-tulit ad tres principales. ἐλάττω καταμήνια δύνατον ἐστι γίνεσθαι

1. Δ

1. διὰ τὲ μύσιν, ἢ ἔμφραξιν τῶν τὴν ἔμμηνον κάθαρσιν ἐπὶ τὴν μήτραν φερουσῶν φλεβῶν. 2. ἢ διὰ πάχος αἵματος, ἢ διὰ ψυχρότητα. 3. κατὰ ῥώμην αὐτῶν τῶν κατὰ τὴν μήτραν ἀγγείων, ὡς μὴ παραδέχεσθαι τὸ ἐπιῤῥέον. *Menstrua pauciora fiunt, 1. vel propter venarum in uterum menstruam purgationem deferentium conniventiam, contractionemque osculorum, vel. 2. earum obstructionem, vel sanguinis crassitiem & 3. frigiditatem ipsorum uteri vasorum robur affluentem sanguinem non admittentium.*

I. Ex parte VASORUM seu instrumentorum, causa frequentissima est angustia vasorum. Angusta autem & astricta redduntur vasa, quinque potissimum modis.

1. *Compressione vasorum* à TUMORE præter naturam partium incumbentium circa partes vesicæ, intestini recti, nempe scirrho, vel inflammatione: vel ipsius uteri *tumore*, aut ventris distensione, ut in hydropicis, aut à pinguedinis multitudine, ut autor est *Hipp. lib. 1. de natur. mulier.* In obesis *Aëtius scribit*, quod in illis, quæ præ cæteris exangues sint, angustas venas obtineant, sanguis ob frigiditatem in pinguedinem ferè transeat, & ejus rei indicium sit, quod rarô concipiant. Dilucidè hæc tractat *Johan. Heurnius de morb. mul. cap. 1.*

2. *Coalescentia*, angustiam vasorum hanc quæ inducit, nasci potest ex cicatrice induratâ, vel membranâ. Carnositas aliqua nonnunquam in causa est. Nonnunquam accidit à vulnere, vel ulcere. Nonnunquam post abortum, venæ quibus colligabantur secundinæ, ita coalescunt, ut postea aperiri nequeant: & exinde, licet aliqua pars adhuc per cervicem fluat, imminutio tamen muliebris fluxûs oritur.

3. *Obstructio*, frequentissima hujus angustiæ causa esse solet. Fit à copioso, crassoque sanguine infarcto: & à quocunque crasso, viscido, tenaci ac lento humore. Adest interdum pellicula, vel callus ex ulcere.

4. *Constipatio* ex substantiæ ipsius uteri condensatione, duritie, contractione, adstrictione & siccitate nimiâ, ab intemperie frigidâ vel siccâ & angustiâ vasorum, ita ut sanguis non fluat, aut tenuis, & aquosus exeat, huc pertinet. Verè *Hippocr. 5. aph. 62.*

Ὁκόσαι ψυχρὰς καὶ πυκνὰς τὰς μήτρας ἔχουσι, οὐ κυΐσκουσι. *Muli* *frigidos & densos uteros habentes, non concipiunt.*

5. *Subsidentia* vasorum huc etiam referri potest. De om bus & singulis hisce uberius *Alexand. Massar. Pract. Medic.* *4. cap. 2. Roder. à Castro de morb. mulier. lib. 4. cap. 4. Ja* *Holler. de morb. internis lib. 4. cap. 58. Johann. Heurn.* *morb. mulier. lib. 1. cap. 1. Nicol. Rocheüs de morb. mu* *curand. cap. 3. Petrus Paulus Pereda de morb. curand. li* *cap. 56.*

II. SANGVINIS culpâ, mensium restinguitur scaturi quatenus peccat quantitate, qualitate, & motu.

QUANTITATEM, quod attinet, ea in *excessu & defectu* cusatur. Ob DEFECTUM causa proxima est sanguinis inopia, effluxionis ex vasis in uterum prohibitio. Suppressio autem tur, cum paucus in hepate, inque venis est, & arteriis. Fit aute paucus sanguis, vel ob cibi paucitatem, vel ob diversionem p copiosos sudores, vomitus, nimium per nares sanguinis fluxu vel hæmorrhoides, ut per aliam regionem: aut sanguificandi c dis impotentiam.

SANGVINIS INOPIA triplici oritur modo. I. *à Calore natur* *nimis robusto* superfluum omne absumente & discutiente, suu que alimentum perfectè digerente, quæ causa est cur *viragin* etiam justæ ætatis mensium fluxu destituantur, quæ scilicet co pora habent robusta, nervosa, compacta, hirsuta, colore fusca pectora & humeros latos, lumbos amplos, &c.

II. Altera causa est CALOR DEBILITATUS, alimenta ingest in sanguinem convertere, qui potis non est 1. ob intemperiem f gidam, calidam, siccam corporis & partium. 2. obstructionem v lidam, scirrhosque jecoris, lienis, ventriculi, in cachexiâ, phthi hydrope.

III. DEBILITATUR etiam CALOR nativus à victu tenui, ut religiosis, divinoque cultui deditis fœminis, quæ frequentib jejuniis & inediâ præter modum se macerant & extenuant. H enim ratione paucus sanguis, generatur. Eo autem deficiente menstrua quoque deficiant, necesse est.

E

Excessus accusatur, ubi summa sanguinis venas replentis & obturantis occurrit plenitudo. Inde sanguis naturæ expellentis regimen eludit. Id videmus in doliis admodum plenis, præsertim si crassities conjungatur. Confirmat *River. prax. Medic. lib. 9. cap. 2.* dum dicit, etiam sanguinis copiam ut supprimantur menses, ita distendendo scilicet uteri vasa: ut minimè se contrahere possint, esse in causâ.

Effluxum *è corporis vasis in uterum* impediunt, cum sanguinis paucitas, tum frigiditas, crassities & viscositas, aut cum sanguis ab utero ad alias partes, puta nares, pectus, stomachum, intestina, renes derivatur

QUALITATE peccat sanguis *manifestâ*, cum est frigidus, crassus, viscidus, lentus, limosus: qualis generatur in splenis, jecoris aut mesenterii obstructionibus. *Pituita* tenax hic satis est efficax, manifestè se prodens in saphenæ sectione. Mixtio *atræ bilis* cum pituitâ apud *Ludov. Mercat.* imprimis ob viscositatem malè audit, indigitatam ab *Hippocr. lib. 1. de nat. human.* Sanguis etiam qui evacuari debebat, crassus & glutinosus si fuerit, ad fluxionem ineptum redditur, quod contingit frequentissimè assentiente *Alex. Massar. lib. 4. cap. 2.*

Occultâ qualitate sanguis peccat, ubi venenatam induit naturam. Id pulchrè notat. *Joh. Heurnius de morb. mul. cap. 1.* Naturâ suâ, *inquit*, non est pravus ille sanguis, est enim roseus purpureusque, solâ peccans copiâ in sanis mulieribus. Sed evenit interdum, ut ille sanguis utero conceptus non ideò effundatur foras; verum ibi cunctando putrescat quòd facilè fit in loco humido & calido: quin fœtida excrementa plurima nonnunquam in utero stabulantur, quibus sanguis ille si remisceatur, ibi interceptus & exitu prohibitus, in pessimum venenum degenerant. Id magis confirmant historiæ, ubi canes eo absorpto, in rabiem vertuntur, & ab eo tactas herbas mori, eoque tinctas fruges sterilescere, prodidêre viri gravissimi.

MOTU peccat, propter humorum inclinationem ad alias partes, ubi materia ista per vomitum excluditur. *Lang. lib. 1. epist. Med. 40.* modò per sputum, *loc. citat. ep. 10.* per nares, *Lusit.*

cent. 2. curat. 17. per oculos, *Hieron. Mercur. consult. M*
tom. 3. cons. 67. & Ludov. Mercat. lib. 1. de mul. affect. cap. 2.
alvum, *Ambros. Paræus de generat. hom. cap. 52. Bauh. anat.*
1. cap. 37. in marg. per mammas *cum Hippocr. 5. aph. 30.* Am
in duabus nobilibus lactantibus se vidisse testatur, & *Musa B*
savolus, refert à se visam mulierem, cui sanguis per ubera flu
quæ gemellos nutriebat. Verùm (quòd fortè mirabêre) ut h
Roder. à Castro lib. 2. theor. de natur. mulier. cap. 11. visæ su
quibus per minimum digitum, & per annularem singulis m
bus sanguis profundebatur, quibus per uterum menstruam
gationem natura denegaverat: altera, cui per majorem ocu
nistri angulum fluebat, aliis per sanguinis sputum, aliis in r
rem faciei singulis mensibus exortum cessisse scribit *Merc*
Plurium exemplorum farraginem collegit *Schenk in observ.*
videri & legi possunt.

III. UTERI vitium, nempe facultatis expulsivæ debi
potissimùm sequitur intemperiem, calidam & siccam, frigid
& siccam, frigidam autem ut plurimùm: queadmodum enim
lor resolvit, ita & frigus constringit, ut *Hipp. 5. aph. 62.* loqu
ὁκόσαι ψυχρὰς καὶ πυκνὰς τὰς μήτρας ἔχουσιν, οὐ κυΐσκουσι. καὶ
σαι καθύγρους ἔχουσι τὰς μήτρας, οὐ κυΐσκουσιν, ἀποσβέννυται γὰρ αὐ
ὁ γόνος, καὶ ὁκόσαι ξηρὰς μᾶλλον καὶ περικαέις, ἐνδείῃ γὰρ τῆς
φῆς φθείρεται τὸ σπέρμα. *Quæ frigidos & densos uteros hab*
non concipiunt, & quæ præhumidos uteros habent, non concipi
extinguitur enim in ipsis genitura: & quæ plus æquo siccas ac
urentes; nam alimenti defectu semen corrumpitur.

Frigiditas enim inspissat, & immobilitatem sanguinis in
cit, ac debilitat calorem: *Siccitas* constringit meatum, subi
que virtus debilitatur; quin etiam excellens *caliditas* humidi
exsiccando facit ad constrictionem meatuum, nam exhalanti
humoris partibus tenuioribus, residuum crassius redditur, &
expulsionem ineptum.

Hisce morbi in MALA CONFORMATIONE succedunt, ut qu
do substantia UTERI fit durior & densior, quam naturæ ejus c
veniat: morbus autem hic proponitur *à Galen. 3. de sympt. c.*

ip. 4.5. aph. 28. Hoc matricis vitium contrahi poteſt temporis
actu aut naturâ & primô ortu, quâ ratione *Galeni* affirmatione
rpetua conflari poteſt menſtruorum ſuppresſio, niſi quis diu-
rniori medicamentorum uſu ad habitum meliorem reducat
turam.

Uterus etiam, ſi vaſis illûc ſanguinem ferentibus careat; vel
malè conformata, aliô converſa, aut contorta habeat, ita ut
nguis per ea effundi non posſit, cujus cauſæ *Fernelius*, mentio-
m facit, nonnunquam in cauſa eſt.

Meatûs tandem eſt ſubjungenda Coarctatio & anguſtia.
TURALIS ſive ab ortu, vitio conformationis, ſive poſt nati-
tem contrahitur. Morbo hoc quæ affectæ ſunt fœminæ, ἄτρη-
clauſæ, imperforatæ, velatæ etiam, quaſi uterus ſit velo obdu-
s, ſalutantur. Eſt autem triplex Atretarum ſeu clauſarum ge-
. 1. in orificio pudendi ſeu alis, vel 2. in cervice uteri ſeu inter-
dio loco, vel 3. in ipſo uteri orificio.

ACCIDENTALIS anguſtia oritur, cum à Vulnere & Ul-
e rima clauditur. Hiſtoriam ab Ulcere narrat *Benivenius de
it. ſanat. & morb. cauſis cap. 31.* mulier, cui morbus Gallicus
m matricem eroſerat, & incuriâ Medici, quicquid eroſum
at, oris invicem conjunctis, occalluerat. Hæc urinam ex par-
oramine reddebat. Simile exemplum à Vulnere refert *in ep.
dicis Gregorius Horſtius ſect. 10.* Scirri, abſceſſus, ulcera, fi-
æ huc conferunt.

Naturæ indagatores Chimici ad Tartarum obſtructionem
ſium hanc referunt.

Caput IV.

CAUSIS MEDIATIS REMOTIO-RIBUS tractatur.

AUSÆ REMOTÆ, in quarum ſcilicet poteſtate eſt corpus
noſtrum de ſtatu naturali in morbos dejicere, quæque vel ad
um vel ſuppresſionem ſanguinis faciunt, ut apparatum mor-
m excitare, aut movere posſint, variæ ſunt. *Numeratur à*

Medi-

Medicis inter RES NATURALES TEMPERAMENTUM uteri fri dum & ſiccum, & naturalis uteri vaſorum anguſtia. ÆTAS ju nilis & florida, pituitæ ferax, hujus affectus dominio ſubjecta

Inter SEX vulgò ſic dictas RES NON NATURALES prim obtinet locum, AER, tanta cujus eſt necesſitas, ut eô ſine neq in ſecundâ, neque adversâ valetudine, ne monumentum quid vivere poſſimus: vel enim à nobis attrahitur, vel noſtrum ab trâ ambit corpus. Cum verò maximam poteſtatem corpus ſtrum alterandi & afficiendi habeat, videbimus, quæ huic affe in exceſſu vel defectu apportet mala,

Quia verò ſuppresſione menſium laborantium intempe plerumque ad frigidam & ſiccam vergit, maximum affert de mentum, ſi à cauſis quoque externis hæc foveatur intemper Nocet ergo *frigidus, craſſus, turbidus*, venarum ora denſan ſanguini immobilitatem conciliando, poros cutis occluden corpus pituitâ multisque impuritatibus onerando. *Caln* operam etiam adhibet ſuam, humores impenſiùs calefacien abſumendo, adurendo: *Siccus* exſiccando corpora, hum denſando & diſſipando. Hûc ſpectant *regiones, & anni temp calidiora & ſicciora*, quæ fontem ſanguinis exhauriunt: *frigi ra*, quæ vaſa condenſant, humoresque in iis coagulant.

CIBUS & POTUS. Sanitatis nutricula cum ſobrietas beatur, omnis hinc repletio nimia naturæ inimica, mater cru tatum & obſtructionum excrementorumque variorum ſcatu go: imò fomes plurimorum morborum evadit guloſitas & gluvies. Si enim nimiâ frigidorum & humorum, quæ craſſum humidum pariunt alimentum, copiâ ventriculus obruatur, f mentum vitale ſupprimitur, extinguitur innatum. Huc facit *alimenta craſſa, frigida, viſcoſa, eſus lactis, acetum, legumi lacticinia, olivæ, oryza, fructus crudi*, præſertim *pruna auſte magnâ ingeſta copiâ*, notante *Schenckio in obſerv. lib. 5.* Inte cancellos hoſce concluduntur quoque alimenta omnia calidio & ſicciora, ſive pura ſive medicamentoſa larga ſumta manu. Ide præſtant *aromata, piper*, aliaque, quæ quoad partium, imprim verò epatis ſubſtantiam valdè exſiccant, tum quod ipſius ſang

s liquorem absumunt. *Adstringentia, item acerba, austera, venata*, quæ partim manifestis, partim occultis qualitatibus vias arctant, hujusque indolis sanguinem producunt. *Rodericus à stro*, quæcunque, *ait*, sanguinem crassum viscosumque reddunt, nauseativa satietas, usus ciborum viscosorum & constringenm, fructuum infrigidantium hûc faciunt.

POTUS atrocissimo huic malo largissimam potest exhibere iteriam. Talis est & præcipuè aquæ frigidæ nimius usus. *Gales acutissimus Hippocratis interpres lib. de venæsect. advers. Eistr.* Mulieres quædam, *inquit*, Romanæ, cum frigidissimam nive potârent, aut nullô modo aut diminutè fuisse purgatas: *ta* rubra, crassa & austera: non benè defecata cerevisiâ avidè ;urgitata, quæ postea circa intestinorum regionem in mesenicis viis subsistit, abdomenque in tumorem attollit, non est exculpam. Hûc pertinent Medicamenta nimis adstringentia, exsiccantia adsumta.

SOMNUS, si excedat, corpus reddit torpidulum & segne, neque dissolutum, & robore destitutum: & quia effluvia coet nec discuti permittit, propterea ut in omnibus corporis tibus, ita & in utero noxiam magnamque excrementorum acervat copiam. VIGILIÆ cerebrum exhauriunt, corpus innum reddunt, cruditates pariunt, cibi & potûs concoctionem pediunt, materiamque coacervant morbificam. Inde continua nstruorum suppressio.

QVIES, cum vita otiosa & sedentaria corpus plurimis exementis, quæ non discutiuntur, impleat, pituitam & cruditates get, calorem obtundit innatum, ciborumque infelicem efficit pensationem. Mulieres vitam nimis amplectentes sedentari, nimiam sanguinis generant copiam, validamque habent cors sanguificam vim. MOTUS, cum modum excedit, spiritus exurit vitales, totumque corpus refrigerat, coctionem impedit, rpus pravis humoribus si refertum, illi quiescentes, motu niiô per universum agitantur corpus, & ad partes ignobiliores eferuntur. Hâc de ratione saltatrices, & cantatrices menses non bent.

Παθήματα & AFFECTUS ANIMI. Cum plurimum ani faciat sedatus ad sanitatem: dum exæstuationi approximat, pus de statu naturali dejiciunt. Hoc illustrat *Hieron: Mercu Consult. med. tom 3. cons. 117.* Animi, *inquit*, pravas omnes c tationes deponat necesse est, quandoquidem vix quicquam quod æquè bona corporis temperamenta caloremque nati evertat, atque graves animi sollicitudines. Tales sunt, *ira, tr tia, mœror, luctus, metus, timor, & terror subitaneus, anim perturbationes*, ob quas viduæ sæpè non purgantur.

EXCRETA maximam quoque alterandi afficiendique obtinent, dum retinenda præter modum excernuntur. Ho censum subeunt, sanguinis nimia per nares & hæmorrhoides cuatio: ut & intestinorum fluores, dysenteria, cœliaca, lient diuturniores, vomitus continui, sudores, & transpirationes, insensibiles, tùm sensibiles. Urinæ fluxus copiosus, non raro fluxu spoliat uterū. His annumerāda *Veneris verticordiæ & dullisorbæ nimia veneratio. Sennertus de Medicina benè mere simus*, usum veneris ita depingit, si legitimus & moderatus, na movet, uterum calore perfundit grato, & ad neglectū opus r cat: at intēpestiva nimiaq; hujus indulgentia intempestis etiā lamitatibus totum onerat corpus. Nec sanè minoris sanitatis gem faciunt RETENTA, quæ secundum generalem medico canonem, semper sunt exturbanda: ne corporis œconomiam quinent, sed purum præparetur fonti vitali alimentum: quæ iam præter solitum si retineantur, vel suffocando, vel exstingu do idem præstare possunt.

MEDICAMENTA & alia externa frigida hûc ἐπιβάλ μερ⊛ conferunt. Quæcunque enim sanguinem fluentem, paratum fluere circa uteri arterias & venas congelare nata sun ut lotio pedum, aut intromissio eorum in aquam frigidam, q lotricibus non raro accidit, & mulierculis servituti deditis, p sertim si quando instantibus menstruis aquam ingrediuntur, notante *Roder. à castro lib. 1. cap. 3. de morb. mul.*

Inter RES PRÆTER NATURALES referuntur MO CHRONICI, viscera naturalia debilitantes, coctionumque

invertentes, notante *Forest. in observ.* Febres insuper arden- & hecticæ aliique morbi acuti, quia & corpus hæc omnia ca- aciunt, cumque per ea stetque minus fœmina non benè nutria- , deficit materia in generatione sanguinis.

CAPUT V.

e DIFFERENTIIS & SIGNIS tàm Dia-gnosticis quàm Prognosticis agit.

IIs expeditis, cum *συνιστάμενα inter se convenientia*, aliquate- nus quandoque *ἀλλήλων διϊστῶνται invicem discrepent*, non- intellecti non sit curatio morbi, nonnullis de differentiis ac lentibus de notis soliciti simus, è quibus affectûs hujus genui- atescat indoles, necesse est, sic enim tractabitur artificiosè, â curabitur ratione, medicoque autoritas conciliabitur gra- ã.

DIFFERENTIÆ. I. RATIONE GENERIS, alia est abolita, alia ninuta: & vel contumax vel mitior. Habitâ TEMPORIS RA- NE & MAGNITUDINIS, alia suppressio recens, alia invetera- alia continua, alia interpolata, alia fortior, alia levior.

II. RATIONE SUBJECTI: alia fit utero principaliter affecto, ue frequentissima: alia aliis partibus malè habentibus oritur.

III. RATIONE CAUSÆ, alia fit ab internis, alia ab externis: à causâ uteri frigidâ & siccâ, calidâ & siccâ, frigidâ potissi- m. Alia à sanguinis vitio, qualitate, quantitate & motu. A- à viarum angustiâ, obstructione, compressione. Alia à malâ formatione, cum aliis sœpè conjuncta est morbis gravissimis.

SIGNA DIAGNOSTICA suppressionis vel abolitæ vel im- nutæ *ἀπὸ τῶν κατὰ τὸν τῆς ἐσίας λόγον ἐνεόντων, ab essentialiter ærentibus* & *causis* prægressis ex ægrotæ & adstantium re- one, facilè innotescunt.

Malum hoc prodit IN GENERE LASSITUDO *modò totius poris*, ejusque insueta gravitas, *modò partium.* Totum corpus grave, Tumor ventris adest & pedũ sine ingravidatione. DOLOR eriorem vel posteriorem capitis partem occupat, diffundit-

 que

que se ad radices & fundamenta oculorum, ad cervicem scapulas. Faciei COLOR vitiatur, pallescit ex viridi & flavo. D spinæ, lumborum partiumque ventris inferioris, prout mat ad hanc vel illam partem refluit, adest. Nausea comitatur, que fastidium, sputationes pituitæ fiunt, ructus, tussis, diffic respirationis, tumores in ilibus cum inflammatione, & ardo stridor dentium propter motum quendam convulsivum m temporalis, vel à materiâ menstruali elatâ, vel vapore capu tente. Urina est crassa, rubicunda atque turbida, nec non n cans subinde, rubramque quasi deponens saniem.

CAUSARUM ante enumeratarum aliqua si præcessit, t certiores de hoc affectu esse poterimus.

SUBJECTUM, uterus an per essentiam, an per consens afficiatur, etiam dispiciendum. Essentialiter uterum affect ostendunt, intemperies, inflammatio, scirrhus: *συμπαθικῶς* nis ventriculi affectiones prægressæ.

PARTICULARIA & *specialiora* causarum signa infinita fer causarum multitudinem se offerunt. Humorem lentum, cras ac pituitosum causam esse, colligere oportet, ex victu præce ti frigido, & ex habitu corporis & ex temperamento & cæter genus. *Deinde*, si uterus laboret intemperie ac primum *frig* corpus universum minimè benè coloratur, sed albidius est. P tereà verò torpidum & frigidum evadet, pulsus erunt rariores mni longi & profundi, omnia excrementa, lotia, egestione cœtera frigiditatem solent attestari.

Si *uteri intemperies* fuerit *sicca*, totum ferè corpus exist emaciatum & exsiccatum, omnes venæ quodammodo inane vacuæ apparebunt: Excrementa omnium partium erunt pauc ra & sicciora, præcessêre vigiliæ, labores, insignes evacuatione similia, quæ totum corpus partesque exsiccare possunt.

Si crassities sanguinis, clausura uteri seu contorsione cer cis in causâ sit, illæ & *αὐτοψία* & aliis notis se prodent.

ΠΡΟΓΝΩΣΙΣ *δεινότατε ἰητρȣ̃ generosi medici* est offici *πρόνοιαν ἐπιτηδεύειν uti providentia.*

Suppressio hæc *καθόλȣ in universum*, non quidem est ab

lutè lethalis: nec ſemper ad ſalutem tendet: ſed ἐνδοιάστος *dubius* eſt. Terrificus tamen ac ſemper periculoſus, ſive partis affectæ excellentiam ac dignitatem, ſive actionis læſæ virtutem ac neceſſitatem intuearis.

Graviſſimarum ſœpè ægritudinum cauſa eſt longa menſium ſuppreſſio. Oriuntur autem agritudines hæ partim in ipſo utero, partim in iis partibus, ad quas ſanguis regurgitat, cumque quibus cōſenſum habet. *In utero* oriūtur inflammatio, gangræna, abſceſſus, cancer, ſterilitas, ſtrangulatio. In *aliis partibus* innumeræ ſequuntur ærumnæ, hydropes, ſuffocationes matricis, podagræ, capitis, dorſi, lumborumque graviſſimi dolores, maniæ, melancholia, epilepſia, vertigo, paralyſis, difficiles ſpirationes, melancholicæ paſſiones, capitis vertigines, nervorum reſolutiones, cordis tremores, tuſſis, phthiſis, ſyncope, viſcerum tumores, dolores; quaſi colici nephriticique: inſignis enim humorum hinc naſcitur pravitas, quæ ad pulmones, Cor, Jecur, caput, univerſumque corpus transfertur.

Capitis dolor comitatur hoc malum, non tàm vaporum, quàm ipſorum humorum ejaculatione, dum qui per arteriarum extremitates emitti deberet ſanguis menſtruus, obſtructis iis, per reliquas arterias venis continuatas communem viam legit, & per venas ad cor & caput tendit. Id *Walæus in Epiſt. 2. ad Bartholinum exponit*: ubi menſtrua, *inquit*, ex utero in caput feruntur, incommoda non eſt via per venam cavam, Cor, & arteriæ aortæ ramum adſcendentem. Et reverâ ea per cor ire, videntur palpitationes, levesque lipothymiæ indicare, quæ ſuppreſſa ſolent menſtrua comitari. Crudior quoque ſanguis anguſtos vaſorum terminos in utero opplens naturæ jugum rejicit, acris & putridus evadit, & dum dictâ ratione ſemina ad caput devolvit, doloris fructus producit uberrimè.

Pravæ uteri aliorumque viſcerum conſtitutiones, in quibus humores quieſcentes putrefiunt, ac venenoſam acquirunt naturam, maximè conſpirant, crudeliſſimorumque nonnunquam ac horrendorum morborū cauſæ eſſe ſolent, apoplexiæ, paralyſeos, *Herc. Saxon. prax. medic. lib. 1. cap. 10.* duas virgines moniales

 in

in cœnobio post mensium suppressionem passionesque uterin varias paralysi correptas observavit. *Nobiliss. Præses* simlem a notavit historiam, *meth. cur. aff. part. diss. 10.* Nobilem, ai matronam aliàs valetudinariam & hypochondriacam utero su focatam liberatam quidem à paroxysmo, sed resolutam sinistr latere. Brevi tamen & illa post fuit restituta.

ObservavimusEpilepsiam ex utero in uxoreAvunculi nost præfectiKaltennorthemiæ. Sedatâ illâ, fuit mutata in paralysin.

Vertigo comes plerumque est, τῆς τῶν ἐμμηνίων ἐποχῆς. I observavimus in muliere, quæ quoties per flumina veheretur aut pontes conscenderet, toties vertigine corripiebatur, flux menstruo ad officium redeunte, statim fuit liberata, malumqu hoc eam reliquit.

Symbolum suum Phrenitidi confert sanguis menstruus p n. retentus, aliæque consuetæ evacuationes intermissæ. Tale ex emplum notat in muliere *Coiter in libell. observat. anat. & Chir.*

Melancholia & Mania sequitur talem suppressionem i virginibus nubilibus. Cum sanguis per uterum non habet exi tum, redit ad Cor & septum: mœroresque & anxietates parit: *Me lancholiæ* exemplum exhibet *Hieron. Mercur. Consult. Medic tom. 1. Consult. 64. Maniæ Forestus lib. 10. obs. 24.* ex menstru is retentis & ulceribus in crure curatis, maniacam factam obser vavit. Idem nobili Matronæ accidisse notat, *Felix Platerus prax. lib. 1. cap. 3.* quæ licet alioquin honestissima, propter semi nis tamen ex diuturno mariti morbo & mensium retentionem tantô furore correpta fuit, ut tàm homines, quàm canes ad con gressum verbis gestibusque turpissimis invitare non erubuerit.

Tussis, phthisis, pleuritis, syncope, difficilis spiratio, pal pitatio cordis, gravissimi morbi alii ex suppressione oriri apt sunt nati.

Hydropem suppressione ex hâc, ceu ex matre filiam, sæpi simè oriri videmus, uterus etiam viam parat serosis aquositatibus Confirmat id pulchra observatio in elaboratissimâ & expolitâ Se ri historia *Magnifici, Nobil: & Experientissimi Dn. Joh. Theodor Schenckii, Med. D. longè celeberrimi, Anat. Chir. hortique Medic*

præ

ræfecti, h. t. Pro-Rectoris ac Facult. Medic. Decani spectatissimi, Dn. Patroni & Præceptoris, Promotoris ac Hospitis, Parentis ad instar æterno filialis observantiæ cultu devenerandi.

nno 1642. Patavii nobilis matrona, vegeta alioquin, & boni habitus nacta tumorem quendam uteri, quem molam Medici arbitrabantur, illa autem omninò gravidam se esse respondebat, casu ndem & ab explosione bombardæ perterrita, serosæ materiæ libras novem per uterũ egerebat, â quo tumor subsidens, tum more, tùm ingravidationis suspicionem Medicis omnem adimebat.

Ex retentis mensibus, sœpissimè *Podagram* malum famosissimum oriri, *Summi nostri dictatoris confirmat oraculum 6. aph.* ι. γυνὴ, *inquit*, ȣ̓ ποδαγριᾷ, ἢν μὴ τὰ καταμήνια αὐτῇ ἐκλίπῃ. *Mulier podogrâ non laborat, nisi ipsam menstrua defecerint.*

LONGUS est morbus seu chronicus, lento incedit pede.

MODUS EVENTUS. Ad SALUTEM terminatur roboratâ officium faciente naturâ, si sanguis alia per loca commodè evacuetur. Terminationis hujus modum pulchrè exponit *Medicinæ parens 5. aph. 33.* γυναικὶ τῶν καταμηνίων ἐκλειπόντων, αἷμα ἐκ τῶν ῥινῶν ῥυῆναι, ἀγαθόν. *Mulieri menstruis deficientibus sanguis è naribus profluens, bonum est.*

Salutis spem ægræ promittit virium præsentia & integritas, omniaque ad oblata si non difficilem sese præbeat ægra, mandatis Medici obtemperet, & medicamenta adhibita, si non omnem, aliqualem modo scopum acquirant. Hæc omnia bonæ spei argumenta sunt.

AD MORTEM. Malum hoc altas si radices egerit, desperata arguitur salus. Id nos manifestissimè docet *divinus Cous 1. de morb. mul.* Si menstrua supprimantur sex menses, illa non amplius provocantur: & malum fuit incurabile.

Roderic. à Castro lib. 1. de morb. mul. cap. 3. fœminæ, *inquit*, quibus menses sunt suppressi, tertio mense, post suffocationem, incipiunt sentire horrores, & obdurescit venter, urina copiosior, vigiliæ, stridor dentium, quinto doloribus gravioribus infestantur, sexto mense insanabilis redditur.

De-

Desperata portenditur salus, si ab *obstructione longâ* fove-tur, si à *tumore* in utero vel extra uterū excitetur, quale nobis o-currebat exemplum in uxore pistoris, vel à *Cicatrice*: aut ul-rum cicatrices, vasorum oscula in utero excæcaverint, propter-que menses fuerint detenti, ita ut vasa, per quæ sanguis trad-soleat, occludantur, indurenturque tempore, ut vix curam a-plius res permittat, incurabile erit malum.

Ad MORTEM etiam terminatur, cachexiâ, hydrope, pal-tatione cordis, syncope, epilepsiâ, apoplexiâ, suffocatione.

CAPUT VI.

CURATIONIS absolvit Methodu- & Materias præsidiorum ex fonte Chi-rurgico proponit.

PEnsiculato genere, subjecto, causis, cum eorum signis tàm I-agnosticis quàm Prognosticis, properandum ad ipsam C-RATIONEM.

CURATIO nititur methodicâ inventione INDICATI-NUM. 1. CURATORIA, respicit affectum ipsum suppression-obstructionisque causam auferendam suadet. *Jacob. Holler. lib. exerc. 55. de morb. internis*, talem admonitionem & cautelam proponit. Inprimis, *inquit*, advertendum, quibus cieri men-debeant, quibus minimè. Non enim ante tempus â naturâ de-nitum, ut ante annum 14. aut circiter, aut post 50. aut circiter -tantur: non iis quæ utero gestant, aut quæ lactant: non quibus l-boriosa vitæ ratio inita: & quæ à suppressione nihil mali perse-tiscunt, non tenuiter viventibus, præpinguibus, à morbo diutu-no convalescentibus, calculum suum addit *Jacob. Primeros. enchirid. Med. prax. part. 2 cap. 2.*

Galenus in CURATIONE *5. aph. com. 36.* succincto serm-ne nobis elegantissimam proponit methodum, *ἔνδειξις καὶ σκ-πὸς, inquit, τῆς ἰάσεως αὐτῶν ἐστὶν ἀναστομῶσαι, ἅμα τὰ στόματα τ- εἰς τὴν μήτραν καθηκόντων ἀγγείων, λεπτῦναι τε τὸ αἷμα, καὶ μὴν καὶ τοῦ παντὸς σώματος κάθαρσις, ὡς εἶπον, ὅτε δὴ τῶν παχέων γέν-ται χυμῶν, ἰᾶται τὰς τοιαύτας διαθέσεις. Indicatio & scopus e- ru-*

...um provocationis est. 1. vasorum ad uterum pervenientium ora ...um recludere. 2. tum sanguinem extenuare. Et verò purgatio et... ...m totius corporis, cum crassi vacuandi sunt humores, tales affe... ...iones sanat.

SANGUIS si peccet QUANTITATE *deficiente*, ...e reducendus : si *excedente*, minuendus. QUALITATE ...*assâ* si peccet, per attenuantia & incidentia attenuandus, ...*eg*... reddendus ac tandem evacuandus : si ad alia loca tendat, ...vellendus. VIÆ si peccent angustiâ, aperiendæ, recludendæ, in...rctusque expediendi. UTERUM infestantes causæ tollendæ, amovendæ, & vel earum generatio præcavenda, vel genitarum ...rvor mitigandus, & incrementum prohibendum : Intemperi... adscititia p. n. uteri, epatis, lienis, alteranda, extinguenda, naturalis restauranda, roboranda, conservanda. Morbi deni...ue, si qui adsunt alii, malum hoc foventes, tollendi.

VITALIS indicatio, quæ in hoc affectu ob nimiam oppres...onem valdè destruitur, non negligenda. Ægra ergô & confor...ntibus, & laudabili victu sustentanda. VIRTUS considerari ...test dupliciter, vel ratione partis affectæ, vel ratione totius. ...*artis ratione* indicatur deobstruens & evacuans : *ratione totius* ...dicatur illa alimonia, quæ ipsius robur respicit.

Scopos igitur hosce ut assequamur, ex triplici *auxiliorum* ...*nte* promenda sunt remedia. *Chirurgico, Pharmaceutico, &* ...*iætetico.*

CHIRURGICI fontis scaturigines sunt, Venæsectio, Scari...catio, Frictiones, Hirudines & Fonticuli.

VENÆSECTIO nobilis præsidii materia, & ceu sacra an...ora, *à Galen. 13. meth. med cap. 31.* ὡς πρῶτον ὑπὲρ ἁπάντων καὶ ...ιστον ἐσόμενον βοήθημα, *â Tralliano lib. 1. cap. 13.* commenda...r. Convenit omni in plethoricâ constitutione, tanquam potis...num auxilium, quum sanguis peccat motu, quantitate, în toto, ...parte affectâ. In ejus rectâ administratione observandum.

1. Tempus opportunum, si sanguis abundet, & metuantur ...orbosæ dispositiones, illicô imminuendus est, quocunque

 tem-

tempore, præmissis eccoprotico vel clystere vel lenitivo p
gante iisque viis primis, emundatis. Num autem Venæ
ctio ante vel post illud tempus, quo fœminæ per menses exs
vuntur, ea administranda. *Joh. Heurn. de morb. mul. cap. 1.* p
chrè decidit. Si plethora adsit, secetur brachii vena ad totius e
cuationem, idque fiat in mediâ mensis periodo, at pedis ve
secetur jamjam imminente exclusione menstruâ.

Cum autem non rarô motum hunc variari observemus, t
tiorem insistere viam videmur, si consuetam in qualibet ægrâ fl
xionis periodum, attendamus, tempusque fluxui proprium, v
commodius 3. 4. aut 5. dies idem prævertentes, præmissis, si opi
vel clystere vel lenitivo purgante quodam, quacunque etiam
tate fiat, venam incidamus. (Sic enim naturam, quam ubique
juvare debet medicus, adjuvabimus, & materiam ad motum ja
pronam obsequentiorem habebimus, ipsumque fluxum felicio
promovebimus successu). Cum autem ut plurimùm propter æt
tem ignoretur, varietque id tempus evacuationis, secundum vu
gare illud Arabum procedendum.

Luna vetus vetulas, juvenes nova luna repurgat.

II. Locus scitu est necessarius. Rectè autem Oribasius p
eas vias mulieres evacuari feliciter scribit, per quas Natura ea
solet expurgare. Eligenda est ergô ea vena, quæ utero proxima
Illa est Vena Pedis *Saphena.* Eleganter *Galenus 13. meth. med*
cap. 11. quod si aliquando partes quæ infra thoracem sunt, ut re
nes, vesica, pudendum & uterus malè habeant, tunc inferiore
venæ, quæ in cruribus sitæ sunt, secandæ veniunt. Confirmat ho
Joh. Riol: meth. med. general. part. 2. cap. 4. Vena, *inquit*, est in
interiori parte malleoli, & hinc *Saphenæ* nomen inditum est, qua
præcipuè utero malè affecto, vel menstruis suppressis, secta ve
prodest, & cessantem fluxum iterum ciet, & concitat.

Galen. lib. de rat. cur. per sangu. miss. cap. 11. & cap. 17. In
crure, *ait*, non in cubito. Sectæ enim in cubito venæ purgatione
menstruas magis comprimunt, sanguinemque, qui ad uterum
fluere deberet, ad superiores corporis partes retrahunt, quàm

men-

enſes promovent. Quæ verô fiunt ex cruribus, tantùm abeſt,
retrahant, quin menſes potius promovent.

Tutô autem hæc Saphena ibi ſecari poteſt, quia caret comi-
arteriâ, nervus etiam ab eâdem remotior eſt. Harveana prin-
pia hanc veterem doctrinam non leviter turbare videntur.

III. QUANTITATEM educendi ſanguinis menſurabunt ejus
pia viresque, determinanda reſpectu temperamenti, ætatis, diu-
rnitatis & brevitatis ſuppreſſionis. *Galen. 6. Epid. com. 3. t. 29.*
iaciatæ ſe mulieri extraxiſſe vicibus tribus ſanguinis libras tres,
que hujus beneficio eam â diuturnâ ſuppreſſione liberâſſe, ſcri-
t. *Paulus Ægineta* quidem non plus duabus libris cum dimi-
i, neque etiam minus unâ librâ mittendum cenſet. Notandum
am eſt, ut quando hoc auxilium repetendum eſt, alterô die
nguis ex uno pede, alterô ex altero detrahatur.

IV. MODUS. Præſtat autem non unâ, ſed plus ſimplici vi-
evacuationes tales partiri, ut virium & fluxus ad uterum con-
andi habeatur ratio. Is etiam adminiſtrandi, cum ſcilicet pe-
s aquæ calidæ immittuntur, modus Chirurgis notus.

SCARIFICATIO altera eſt materia, miſſionis ſanguinis ſco-
inſerviens & auxiliô. Ubi enim vires, aliæque cauſæ in mu-
ribus *carnoſis, pinguibus, delicatis & albis*, venæſectionem non
mittunt. Cruribus & mox coxis utrisque imponuntur. *Joh.*
urn. lib. de morb. mul. cap. 1. id inſinuat *his verbis*: Cucurbitu-
admoventur pedibus duos vel tres dies ante ſolemnem evacua-
nem menſtruam. Maximè id agemus, ſi mulier fuerit exilibus
nis dotata, ut ſi alba & turgidula fuerit. Femoribus amplæ
curbitæ imponuntur ſine ſcarificatione. *Cucurbitulam* ingui-
& pubi, cum purgationis tempus inſtat, affigit *Galenus 13. meth.*
d. cap. 19. καὶ γοῦν, *ait*, ἐφηβαίῳ τε καὶ βουβῶνι ἐπιτίθεμεν σι-
ύν, ἔμμηνα κινῆσαι βουλόμενοι. *Siquidem cum menſes evocare in*
imo eſt, in pube & inguine cucurbitam figimus.

FRICTIONES & LIGATURÆ partium iternarum *dolori-*
e, poſt totius evacuationem, nonnihil juvamenti promittunt,
nguinisque motum excitare queunt.

HIRUDINES ſanguinis misſioni commodam præbere poſ-

se materiam cruribus adhibitas, atteſtatur amœna *Aqua-dentis in operat. Chirurgicis conſignata hiſtoria* de nobili Ven diuturnâ menſium laborante ſuppreſſione. Huic, ad radios lares expanſos capillos, more illuc recepto, cum dealbaret, ru ratæ fuêre hæmorrhoides largo rivo fluentes, & ab eo tempo menſtruus reſtitutus fluxus.

FONTICULOS ſub genu, in parte domeſticâ menſes re tuendi vim habere, experientia docet. HÆMORRHOIDUM co mendatur apertio à *Joh. Heurn. loc. cit.* CAUTERIA cruribus & xis inurenda, cenſet *Hieron. Mercurial.*

II. PHARMACOPOEORUM ſcrinia, ut quid inde au ægroto reliquum ſit, experiamur, accedimus, conſiderato sta & prius humorum genio; *Hercul. Saxon. prax. med. lib. 4. de fect. menſ. & ſtill. cap. 26.* cum, *inquit,* humores peccantes ut p rimùm ſint frigidi, craſſi, terreſtres, feculenti & ſœpè crudi, terationе, attenuatione, & coctione omninò indigebunt, juxt *magni Dictatoris effatum 1. aph. 22.* πέπονα φαρμακεύειν καὶ κι ειν, *concocta purgare & movere, & 2. aph. 9.* τὰ σώματα χρὴ, ἄν τις βούληται καθαίρειν, εὔροα ποιέειν, *corpora quum quis purg re voluerit, fluida facere oportet.*

Si ſuppreſſio, quod creberrimè fit, oriatur à SANGUINIS CR SITIE, aut venarum uteri obſtructione, ad alvi LENITIONE commoda materia eſt ſequens.

Pro Lenit.

℞. *El. lenitiv. Florenzol.* ℥ß.
mell. roſ. ſolut. ℥vj.
decoct. comm. cum fol. ſen. parat. ℥iij.
M. F. Potio.
S. Tränckleín.

Vel

℞. *Cryſtall* ♀. ℈j.
♀. ⊕ *l. g. viij.*
dacryd. g. vj.
M. F. Pulvis.
S. lindt Pulver.

Vel

℞. *ſpec. hier. ſ.* ʒj.
caſs. extract. ℥j.
ſem. citri ʒß.
M. F. Bolus.

Decoctũ tale poteſt propina

℞. *rad. tamariſc.* ℥j.
ſalſ. ℥ß.
ſaſſafr. ʒj.
aq. fonton. ℔. *ij.*
Coq. ad medietatem.

ac

adde in fine.
Mann. calabr. ℥ij.
iterum dissolvantur & exprimantur.
Colaturæ

adde
Sirup. rosar. solut.
M. F. Potio.
S. sind Tränklein auff etlich mahl.

Aloe & ex ea parata medicamenta hic etiam conveniunt.

Præparantium Materiæ variæ sunt. *Pituitam* præparant, lia, *artemis. meliss. matric. menth. rubr. hortens. betonic. puleg. ajor. salv. rorism. levist. centaur. mercur.* Flores. *lavend. beton. ntaur. min. cheiri. chamæm. sambuc.* Semina. 4. *cal. maj. & in. levist. nigell. cichor. petrosel. rutæ, sinapi, cheiri, fraxinell. eliss.* Aromata: *cinam. cass. lign. vera, caryophyll. mac. piper. edoar. acor. galang. cardamom. crocus, &c.* Ligna: *Guajac. sar- p. sassafr. fraxin.* Radices, *rub. tinct. aristol. irid. porri. fœnic. trosel. valerian. helen. cichor. dictamn. gentian. Castoreum* asy- m hujus mali nobilissimum non negligendum. Dantur horum *uæ, decocta, extracta fecula, spir. olea & salia, conserv. syrup. &c.* bi uteri intemperies calida vel sicca concurrit, refrigerantia termiscenda.

Melancholicum humorem respicientia addenda, *bugloss. rrag. scolopendr. meliss. trochisc. de eupat. fumar. de epithym. cicer. rubr. de capparibus.*

Chimicorum etiam labores exosculamur indefessos, jucun- à nec minus tuta nobis exhibent auxiliorum genera. Qualia: *remor & cryst all.* ♀. *tart.* ⊕ *lat. tinct.* ♀. *spiritus ejusdem, tin- ur. croc. Mart. Mixtur. simpl. seu de tribus Andern.* ⊖ *lia ape- entia; absinth. artemis. uterinum Mynsicht.* præstat etiam *Tin- ur. ex iisd. elicitæ. spir. aperitivus Penoti. Acidul. artificial.* ⊕ *l. rag. hyster. Querc.*

℞. *aq. artemis.*
calament.
fœnicul. a. ℥iij.
Syr. de 5. radic.
artemis. a. ℥iß.

⊖ *lis artemis.* ℈ß.
spir. cinam. ʒß.
M. F. Potio, Detur pro 3. dos.
S. *Digestiv.* Tränklein auff 3. mahl.

Vel

℞. ♀. ⊖l. g. viij.
croc. mart. aperientis. g. iij.
fecul. rad. ari ℈ß.
M. F. Pulvis.
S. *Digestiv.* Pulver.

Vel

℞. *oxymel. simpl.*
syrup. de artemis.
de s q. radicib. a. ℥ß.
Decoct. *sem. fœnicul.*
apii
petrosel.
calam. arom.
matricar.
capill. Ven. a. ℥i.
M. F. Potio.

Vel

℞. *syrup. de calam. arom.*
passul. min. a. ℥ß.
axymell. simpl. ℥j.
decoct. suprà ord. ℥i.
spir. ⊖*li g. iij.*
M. F. Haustus.

Hûc etiam aquam stillatitiam compositam, ob insignes jusque nobilissimas virtutes *Nobilissimi & in arte Medicâ be-merentissimi Dn. Præsidis* adponere placet, egregiè enim uteru calefacit, pituitososque præparat humores.

℞. *fl. chamæmel.*
matricar, a. miij.
puleg.
calamenth, a. mij.
nuc. mosc. no. vj.
cinam.
lign. aloës
macis a. ℥j.
fl. anthos p. v.
sambuc.
salv. a. mß.
tanac. mj.
rad. valerian.
bryon.
rub. tinctor.
ireos
zedoar.
raph. a. ℥j.
castor. ℥vj.
Vini albi generosi q. s. dige-gerantur per 4. dies dein-de destillentur per vesicâ
S. Mutter Wasser.

Si materia morbifica melancholescit, præparetur humor melancholicus *jure galli alterato, cicer. rubr. mercurial. violar. artemis. puleg. sem. citri. abrotan.*

℞. *aq. artemis.*
bugloss.
borrag. a. ℥iij.
Syr. de epithym.
de artemis. a. ℥iß.
spir. cinam, ℥ß.
⊖. *gem. q. s. ad gr. sapor.*
M. F. Potio.
S. *Digestiv* Tränklein auff 3 mahl.

Humores præparatos Medicamentis catharticis è corporis urbare conabimur latebris. Sunt autem PURGANTIUM ma- iæ ratione cacochymiæ multivariæ. Excellunt, longiori usu s quæ ostendere virtutes; *Rad. mechoacan. turbith. Gialap. igus laricinus agaricus* dictus. His pro corporis complexio- humorisque peccantis natura addi possunt. *Extr. Esul. scam- i. colocynth. helleb. nigr. & alb.* conveniunt etiam *spec. Diatur-). Electuar. Diaphœn. trochisc. de agaric. alhand. Pilul. de a- . gum. gott.*

℞. pulv. laxat. veget. Rol- finc. ℈j.
⊖lis matricar. gr. ij.
ol. citr. g. ij.
M. F. Pulvis.
Purgier Pülverlein auff 1. mahl.

Vel

℞. ejusd. pulver. ℈j.
conserv. violar. ℥iß.
M. F. Bolus.

Vel

℞. ejusd. pulv. ℈j.
Syrup. de Epithym. ℥ß.
aq. meliss. a. ℥vj.
M. F. Potio.
Purgier Tränklein.

Vel

℞. extract. aloës rosat. ℈j.
dacryd. g. iv.
ol. macis destillati g. j.
cum syr. de beton. q. s.
F. Pilul. No. xxv. inaurentur.
D. in pixide.
S. Purgier Pillen auff 1. mal.

Vel

℞. Extract. panchymag. Croll. ℥ß.
resin. gialap. g. iij.
fœcul. bryon. g. ij.
ol. anis. g. j.
Cum spir. meliss. q. s.
F. Pilul. No. xxj.
S. Pillen auff 1. mahl.

Quia etiam quædam fœminæ vino adsuetæ, aliisque ca- rticis non libenter utuntur, Tale vinum MEDICATUM pinari potest.

℞. turpeti el.
rhab.
mechoac.
agaric. opt.
epithym. a. ℥j.
fol. sen. ʃʃ. ℥vj.
artemis.
scolopendr.
capill. Ven. a. p. iij.
sem. anis.

cardam. a. ʒj.
cartham. in petia ligati ʒij.
cinam. ℈ij.
Cont. concis. ad legem artis
M. D. ad chart.
S. *species* auff j. Maß Wein.

℞. *rad. rub. tinctor.*
eryng. a. ʒij.
fol. major.
meliss.
betonic.
rorismar. a. mj.
sem. cartham. ʒß.
agaric. trochisc. ʒij.
gialap. resin. spir. vini prius irrorati. ʒß.
sen. Alexandr. mundat. ʒx.
zinziberis
galang. a. ʒij.
granor. paradis. ʒj.
Contus. l. a.
M. D. in charta.
S. *Species* in ij. Maß Wein.

Rotulæ hæ etiam pla[...]
purgant.
℞. *rosar. rubr.*
zinzibris
cinam.
santal. alb. & rubr. a.[...]
gialap. opt. ʒß.
dacryd. ʒj.
sacchar. opt. ℔. ß.
Dissolvantur in aq. artemi[...]
M. F. Rotulæ. Dos. ʒj. sum[...]
manè.
S. Küchlein.

℞. *Spec. diaturbith cum*
rhab. ℈ij.
pulv. laxat. veget. Ross[...]
ʒj.
fecul. ..ari. ℈j.
macis
caryoph. a. gr. v.
Sacch. in aq. meliss. so[...]
ʒiij.
M. F. l. a. Morsuli.
singuli pendent ʒß.
D in scatula.
S. Purgier Morsellen a[...] viel mahl.

A VOMITORIIS satius est abstinere, nisi ingens circa ve[n]triculum farrago sit collecta. Exhiberi possunt consideratis [...] quæ in exhibitione eorum solent observari.

℞. *Mercur. vitæ ritè præpar. g. iij.*
conserv. rosar. ʒß.
M. F. Bolus deglutiendus.

Vel
℞. *Mercur. vitæ correcti. g.[...]*
excipiantur extract. su[...]
rad. liquirit. inspiss. ℈j.
F. P[...]

F. Pilul. No. v.	*D. in pyxide.*
pulv. rad. irid. fl. consper-gantur.	S. Brech Pillen auff 1. mal.

DIAPHORETICA, per sudorem serositates, pigrumque guinem movere & discutere possunt, ἀπόμοις circulando hinc nde cribratis & attenuatis etiam conveniunt: *Interius* com- dissimè adhiberi possunt.

℞. mistur. simpl. ʒß.	*Vel*
spir. lign. sanct. rectif. ℈j.	*℞. ⊖. succ. volat.*
M.	*fl. ✱. a. ℈ß.*
S. Schwitz Träncklein / exhibeatur in haustu vini melissati.	*matric. g. vj.*
	M. F. Pulvis
	S. Schweißtreibendes Pülverlein.
Vel	*Vel*
℞. Elect. Diascord. Fracast. ℈j.	*℞. antim. diaph. proportione tripla ⊕ tri parat. g. v.*
bezoard. mineral. g. vj.	*lapid. bezoart. or. g. ij.*
⊖lis CC. volat. g. ij.	*rot. Xti perlat. n. ij.*
sacchari parum.	*M. F. Pulvis*
M. F. Bolus.	S. Schwitz Pulver.

EXTERNO LACONICO hic sudor promoveri potest.

DIURETICA imprimis ex ⊖*linis spiritibus* concinnata, nifacienda. Quum hæc legitimè exhibita, ⊖linam lixivi- n materiam, partibus principibus uteroque litem intenden- , per arterias vel revocare, vel antecedentem derivare apta , magnum promittunt levamentum. Misceri possunt *Jule-* vel potui ordinario in majori copia.

℞. spir. ⊖lis marin. ʒj.
In vitro dentur
manè exhib. ad g. xx.

ALTERANTIA & CONFORTANTIA vacuatô corpore enturianda, quæ partium intemperiem corrigunt, obstru- nes reserant, & singulariter roborant.

 cum

℞. *conserv. fl. borrag.*
violar.
fl. citri.
rosar. incarnat. a. ℥ß.
cortic. citr. condit. ℥ß.
spec. diacinam.
diambr. a. ℈j.
diamarg. calid. ℈ß.
cum syr. de pom. borsdorf.
M. F. Electuarium. obducatur fol. aur. duplici.
S. Stärck Latwerg.

Vel

℞. *Magist. CC. cum sp.*
⊕ *. parat.*
perlar.
corall. a. ℈ß.
bezoard. solaris ℈j.
syr. acetos. cit. ℥ß.
in mortario vitreo subig.
adde
aq. cord. comp. ℥j.
calamenth. ℥iij.
fl. cheiri ℥ij.
rot. Christ. perlat. q. s.
ad gratum saporem
M. F. Emulsio.
S. Krafft Milch.

Dantur etiam *Compositiones* aliæ palmariâ laude dig[ni] quæ ubivis apud Practicos occurrunt. Excellunt *Diaca[la]menth. Fern. troch. de myrrh. tryph. magna sine opio,* (*Ga[]lenus 5. aph. 36.* Compositionem *Diacalamenthi* singularit[er] commendat ab *effectu*, quod non solùm humorum crassitiem [in]cidat, sed & ea persœpè commorantes menstruas purgatio[nes] moverit. Convenit etiam *Decoctum lign. sanct. sassafr. rad. [...] sap. Chinæ cum herbis uterinis sabin. capill. veneris.*

Inter *Composita* etiam ulterius commendatur, *Elect. cha[lyb.] beat. Aug. vinum chalyb. Lusit. lib. 9. prax. cap. 10. Pilul. ejusd[em] lib. 2. prax. obs. 109. p. 68. aq. artemis. compos. Dorncreil. Syr. [] calamenth. artemis. Aug. Elect. Martial. Hartm. infus. Mart. [] quid. Aq. stillat. Zacut. lib. 3. prax. obs. 1. pag. 485.*

SPECIFICA & APPROPRIATA, quæ peculiari effica[cia] sangvini conciliant motum, & ad uterum deducunt, subjunge[n]da. Prosunt hîc singulariter *artemis. meliß. puleg. Sabina, ra[d.] aristol. rot. Crocus, fl. cheiri, castor. myrrh. styrax. galbanum, s[a]gapenum, rad. bryon. cyclam. cucum. agr. pyrethr. staphys. agr. he[l]lebor. colocynth.*

A PROPRIETATE insigni menses movere creduntur, *Tr[o]chi[...]*

isc. de myrrh. Eos valdè commendat *Rhazes*. Sunt adeò effi-
ces, ut etiam trahant fœtum.

℞. *borac. mineralis* ℥j.
cinam. pulverif. ʒß.
croc. oriental. ℈j.
Pulverif. dentur ad scatul.
Dos. ℈j.

Syr. artemis. q. s.
M. F. Pilul. n. xxvj.
Dos. n. xij.

Vel

℞. *pilul. de sagapen.*
mastich.
fœtidar. a. ℈j.
cinamom. opt. ℈ß.
castor.
sabin. a. g. xij.

Vel

℞. *trochisc. de absynth.*
de rhab. a. ʒj.
antidoti hæmagog. ʒiß.
pulv. artemis.
cinamom. a. ʒj.
limatur. mart. præp. ℥j.
cum syrup. capill. ven.
M. F. confectio. Dosis est ℥j.

Prodest etiam *theriacæ* aut *Mithridatii*, aut *tripheræ ma-*
æ ʒj. sœpius sumta cum vino aut decocto conveniente frequen-
ıs repetito.

Palmam etiam merentur medicamenta, quæ ex Hermeti-
rum depromuntur officinis.

Spiritus, olea, ⊖*lia, Extract. Balsam. Tinctur.* cœteraque
egantiora composita. Laudant Chimici præprimis *Tinct. Co-*
ll. volatil. ut & Sal chalybis, Tinctur. succin. croc. flor. cheiri,
lendul. ol. succ. ol. myrrh. verum. Extract. hepat. & splen. bov.
lixir proprietatis Paracels. cum spir. Antiscorbutico mixtum
liciter præsertim in Scorbuticis mulieribus menses evocare
let.

Nobilissimas & salutares exserit vires *Amplis. Excel-*
ntiss. & Experientiss. Dn. Gothofredi Mœbii, Med. Doctoris &
rof. Publ. famigeratissimi, Elector. Brandenburg. & Administr.
rchiEpisc. Magdeburg. Archiatri eminentissimi, Chimici ex-
rientissimi, Patroni, Præceptoris & Promotoris æternum de-
nerandi, Elixir uterinum, cum spir. croci. lavend. meliss. salv.
t aliis appropriatis exaltatum, admisto sub fine ⊖lis artemis.
odico.

MARS VENERI est amicus, in illius amplexus non æquo [a]lum, sed & gaudenti etiam ac lubenti animo ruit. Magna etia[m] est Chalybis potentia in reserando virginali claustro, si adstr[in]gentes partes artificiosè separentur, subtilioresque vacua dor[mi]nentur in aulâ: *Crocus ejus aperiens, tinctura grumi nigri, fl[os] ⊕li martis & veneris, Magist. mart. aperitiv. Mynsicht.* conv[e]niunt.

Feliciter Medicamentis INTERNIS expositis enarratisque ad EXTERNA præsidia est properandum.

Eminent autem BALNEA, & quasi unica in eis sita spes [s]alutis.

℞. rad. fœnicul.
petrosel.
rub. tinctor.
asparag.
rusc. a. ℥j.
flor. chamæm.
melilot.
sambuc. a. Mi ß.
fol. rorismar.
artemis.
sabin.
nepet.
lauri a. Mi ß.
meliss.
origan. a. Mj.
sem. lini
fœnugræc. a. ℥i ß.
Dauci
ammi a. ʒ ß.
Coq. in aq. simpl.
Liquori calefacto insidebit usq; ad umbilicum: Pubi applicatur sacculus artemis. repletus.

Balneū hoc etiam commendat[ur]
℞. herb. artemis.
matricar.
majoran.
meliss.
mercurial. a. Mij.
rad. bryon.
lil. alb.
levist.
rub. tinct.
bacc. Juniperi
lauri a. Mj.
S. species zum Bad.
Post Balneum vel fomentum pa[r]tes circa uterum convenien[]tibus oleis vel unguentis i[n]ungantur.
℞. ol. lil. alb. ℥i ß.
amygdal. dulc. ℥ij.
chamæm.
axung. gallin. a. ʒ ß.
M. F. l. a. Ungventum, pro in[]feriore ventris regione [&] lumbis.

℞. c

℞. ol. amygdal. dulc. ℥j.
cheirin.
lil. albor. a. ℥ß.
Croci ℈j.
M. pro inunctione.

Emplastrum à Zacut. Lusit. lib. 3. prax. p. 484. maximè commendatur. Super pubem applicari potest.

℞. farin. lupinor. ℔ß.
pulv. nigell. ℥ij.
myrrh. ℥j.
Ellebor. ℥ß.
artemis. Mß.
Misce omnia cum fell. Taur. & pauxillo Terebinth. & cerâ.
F. l. a. Emplastrum.
S. Pflaster.

Utiles sunt hîc & Suffitus è medicamentis menses cientibus. Elegans brevitateque amabilis est sententia *Hipp. 5. aph. 28.* γυναικείων ἀγωγὸν ἡ ἐν θυμιάμασι πυρίη. *Suffitus aromatum muliebria educit*, dum vasorum extrema conniventia recludit, ut *Galen. in comm. Hipp. addit*, humores crassos extenuat & obstructiones incidendo liberat. Fiunt ex *Myrrh. sabin. styrac. &c.*

℞. trochisc. gall. mosch.
rad. rub. tinctor.
aristol. rot. a. ʒj.
cinam.
cariophyll. a. ʒß.
artemis.
neper.
meliß. a. ʒij.
thuris
styracis
galban. a. ʒj.
M. F. Pulvis pro suffimigio.

Vel

℞. galban.
thuris a. ʒiij.
styrac. calamit. a. ʒj.
cinam.
fol. laur.
sabin. a. ʒij.
M. F. Pulvis carbonibus injiciendus.

Hæc omnia expectationi si non omni ex parte respondeant, *injectiones uterinæ, Clysteres, & Pessi* ex medicamentis convenientibus adhibeantur, quæ tamen medicamenta cautè sunt usurpanda.

℞. theriac. veter. ℥ß.
Croc. ℈ß.
decoct. ebul.
sabin. a. ℥iiij.
cum castor. ℈j. & mosch. g. j.
M. F. injectio.

Vel

℞. *medull. cervin.* ℥iß.
radic. rub. tinctor.
ireos
cyclam.
Sem. nigell.
baccar. laur. a. ℈ij.
myrrh.
castor. a. ℈ij.
fol. sabin. ʒß.
ol. lil. alb. & therebinth.
M. F. Pessarium.

Si talia non juvent, adhibeatur *Castoreum* aut in pilul. a[...] dissolutum. ℞. *Castor.* ʒß. *aq. artemis.* ℥vj. Retulit *Magnif. N[o]biliss. Dn. Joh. Theodorus Schenck, Med. D. ac h. t. ProRector, F[a]cultatisque Medicæ Decanus gravissimus, Præceptor observandi[s]simus*, omnibus deploratis, & semper statuto tempore ex Suppre[s]sione gravissimis ortis symptomatibus, ut syncope &c. Ex *Cast[o]reo* simplici soluto in vino generoso, in accessione adhibito, fœ[...]minam incantamento quasi restitutam.

Epatis, *lienis* aliorumque *principaliorum viscerum* si con[...]currat intemperies, ad eam alterandam, nativamque κρᾶσιν redu[...]cendam animus dirigendus: Uterus *dislocatus* suo loco reponen[...]dus, *tumores* commodis modis medicamentis oppugnandi, *Clau[...]sura* ferrô reseranda.

Tandem ad *tertium* Medicinæ *fontem* descendere juvat, DIÆTAM. Quamvis autem facilè ex mali hujus causis, quas su[...]perius ex errore in rebus non naturalibus commisso tetigimus, quid omittendum, quid faciendum colligere sit, brevem hic ta[...]men convenientis Diætæ adumbrationem subnectemus. Cum vero in hoc affectu pro ratione causarum victus ratio sœpius immutanda: idipsum docto Medici prudentis στοχασμῷ relin[...]quendum, & saltem pauca monuisse satis esse diximus.

AER eligendus est temperatus in qualitatibus, aut saltem a[d] contrariam affectui qualitatem declinans. Mutatio aëris pluri[...]mum commodat. Juxta *Senis nostri* oraculum: χώρην μὲν ἀμείβειν σύμφορον ἐπὶ τοῖσι μακροῖσι νοσήμασιν. *6. epid. comm. 5. t. 20.* Aër itaque sit temperatè calidus, humidus, purus, lucidus, vitetur frigidus, caliginosus, crassus, nebulosus, palustris.

CIBUS habeat omnes bonitatis notas, non varius, nec mul[...]tus sit, neque viscidus, glutinosus & flatulentus, sit εὔχυμος καὶ εὐπε-

υπεπλ@, alterandi, attenuandi, & corroborandi vi pollens, quaem præcipit, *Gal. 3. de loc.aff.c.7.* Cibus condiatur aromatibus, (aromata enim omnia deobstruunt, & menses provocant,) *Crocô, bacc. Junip. rad. fœnicul.* Digerendi etiam facultatem obtinent, *aviculæ montanæ columbæ, perdices, alaudæ* prosunt, aut *lactantia animalia,* pisculi solidioris carnis ac sale modicè conditi. Allium etiam & porrum iis, quæ asuetæ sunt, concedi potest. Panis optimè fermentatus, & conditus *Cumino, sem. anis. fœnicul.*

POTUS sit cerevisia benè defecata, tenuis, aut medicata, *absynth. artemis. matricar. capill. Veneris & scolopendr.* Vini usus proficuus. *Andreas Cæsalpinus lib. 8. de morbi gen. cap. 4.* Vinum absynthite per totum morbi prodesse decursum, confirmat. Pro potu etiam laudatissimum est decoctum *Cicerum rubrorum cum croco,* ut & *pistaciis.*

MOTUS & QUIES, mediocritatem observent. Tutius tamen est excedere in motu quam defectu: maximumque commodum adfert deambulatio cum reliquis muniis domesticis.

SOMNUS & VIGILIÆ sint moderata. *Hipp. 6. epid. comm. 5. t. 10.* pulchrè de his: πόνος τοῖσιν ἄρθροισι, καὶ σαρξὶ σῖτος, ὕπνος σπλάγχνοισι. *Labor articulis & carnibus cibus somnus, visceribus.* Cum horum excessus *ex aph. 3. lib. 3.* valdè sit noxius, melius tamen est, hoc loco aliquid somno detrahere, ne spiritus intra diutius detinendo obstructiones augeantur.

ANIMI παθήματα vehementiora cane pejus angueque sunt fugienda. Experientia enim constat affectus, ut sunt, tristitia, profundæ cogitationes, mærores, omnesque vehementes animi perturbationes, mulieres in hunc morbum statim præcipitâsse.

In EXCRETIS & RETENTIS ægra benè se gerat. Alvus semper fluida, aperta & lubrica conservetur, quæ si indurata fuerit, purgante quodam aut enemate leniente aperienda est.

Atque hæc sunt, quæ pro ratione instituti & ingenii modulo de fastidiosissimo hoc malo proponere animum induximus. Si quid fortè omissum, ingenii id penuriæ imputandum, si fortè, quid minus firmum prodiit, rei non pervulgatæ difficultas accusanda, in quâ vel eruditissimis larga cespitandi occasio: quũ nemini non quid. labilis naturæ calamitatis adhæreat. Τὸ μὲν γὰρ μηδέποτε ἁμαρ-

μαρτάνειν, inquit, *Galenus in prognost. Hippocrat. comment. t. 41.* μεῖζον ἢ κατ' ἄνθρωπον. *Nunquam enim hallucinari supra captum hominis est* : & eleganter *idem 2. comp. medic. secund, loca tex. 8* χαλεπὸν γὰρ ἄνθρωπον ὄντα μὴ διαμαρτάνειν ἐν πολλοῖς, τὰ μὲν ὅλως ἀγνοήσαντα, τὰ δὲ κακῶς κρίναντα, τὰ δὲ ἀμελέστερον γράψαντα. *Difficile est, ut qui homo sit, non in multis peccet, quædam penitus ignorando, quædam verò malè judicando, & quædam negligentiùs scriptis tradendo.*

Faxit DEUS OPT. MAX. ut omnia hactenus scripta in nominis sui gloriam, studii medici incrementum, ægrotarumque hoc symptomate graviter decumbentium salutem, unicè cedant ac vergant.

ΘΕΩ ΠΑΝΤΟΚΡΑΤΟΡΙ ΔΟΞΑ
καὶ εἰς αἰῶνα αἶνος.

MEnstrua non, annosa fiet sed gloria, nunquam
& suppressus honor, quem TIBI JENA parat.

Bonæ scævæ E. CL. Dn. Doctorand.
posuit
Joh-Theodorus Schenck, Med. D.
h. t. Pro-Rector, Fac.
Decanus.

POLoniæ, ENGELHAUPTE, *artis clarissime cultor,*
virtuti dum fecisti votum, atque cathedram
publicitùs scandis, summos petiturus honores,
gratulor his ausis: Stadium irrequiete labore
currere perge: ARRIDEBIT FLOS VERNUS HONORIS:
PRAXEOS OPTATæ RUTILO SPLENDORE CORUSCANS.

PRÆSES.

Quic

QVicquid, Engelhauptiade, Sophorum
ſcripta, vel *Cous*, vel *Arabs*, *Galeni*
ut Scholæ tradunt, ſtudiis tractâſti
noctedieque.
Nunc quidem prodis meritò daturus
ublicum morbi ſpecimen levandi,
petiturus vigilis laboris
digna brabéa.
nnuit *Phœbus* : capies honores,
uos petis. Numen faveat ſacratum,
sque, quicquid nomen habet, frequenti
angelus ægro.

Lmq; gratulabundus
fundeb.

Gothofredus Mœbius, D.
Med. Elect. Brand. & Adm.
ArchiEpiſc. Magdeb.

AUrea quæ dudum cupiiſti, præmia Phœbi,
Jam nunc Jena Tibi promeruiſſe dabit.
cilicet id Genii meruit tua vivida virtus,
dexteritate tuá, quæ decorata micat.
NGELHEUPTE, tuam ſortem Tibi gratulor iſtam!
Augeat hanc famam Fama perenne Tuam!

Ita
Clariſſimo Dn. Doctorando, Fautori & Amico ſuo deſideratiſſimo de novis, quos ambit, honoribus, currente calamo cordicitûs gratulari abiens voluit, debuit,

Jacobus Jodocus Raab,
Med. D.

F Clari

CLari Parentis æmulum probæ mentis,
Virtutis ingeniîque laudibus Gnatum,
Artis paternæ jam quoque abditis tinctum
Mysteriis, Te dum laboris exhausti
Æqua æstimatrix alma cogitat tandem
Salana titulorum simul paternorum
Ornare gloriâ, quid amplius dicam?
Totum referre Te patrem, quis ex nostris
Non gestiente nunc ovans videt vultu?
Gratamur omnes patriæ, Tibi, nobis,
Amissa qui diu parentis erepti
Lugemus ornamenta: Sic Deo nostros
Lætâ placet vice temperare moerores.
At Tu paterno jam decore florescens,
Quo plenius nobis eum repræsentes,
Industriâ, curâ, fideque laudatâ,
(Queis Numinis persæpè is instar afflictis
Apparuit) velut imitaberis certò,
Felicitate sic, precor, perennante
Æques, pariter ac laude, gratiâ, famâ.
Sic totus in Te patrius reviviscat
splendor; sed uno major hoc, ut æt. te
Perduret ampliore, Tuque felici
Ævo exigas Tithonios valens annos.

Ita DN. CANDIDATO,
suo ex sorore nepoti
gratulatur

Christianus Eberhar
Histor. in Academ. Juli
Prof. Publ.

Scha

Schau Bruder das heist recht die Ehren-Kron ererben
Die dich wie den Galen wird nimmer lassen sterben
So lang dieß' Erden-rund' wird uffgewelbet stehn
Und man Booten wird/am Wolken Dache sehn.
Denn Tugend/Wissenschafft/Kunst und Geschickligkeiten
Sind kluge Führerin/die Partzen zu bestreiten
Wer sich ihm die erkiest/den zeugt der Himmel vor/
Und über allen Haß läst steigen stets empor.
Du hast von Jugend auf vor andern dir erwehlet
Die werthe Medicin/ die dich nun billich zehlet
Unter die jenigen die schon der Welt bekant
Weil du auch schon in der hast grosse Müh' verwand/
In dem du offentlich wo die Salaner sitzen
Dich stellest ungescheut an des Catheders Spitzen/
Damit recht kundbar wird/wie du so wohl geübt
In Febus Künsten bist/ und wie auch untergiebt
Sich dir was Pallas führt: Drümb steiget nun zu Wagen
Frau Fama die Dich wil biß an die Sonne tragen;
Ich aber wünsche Glück/leb/lebe lange Zeit
Von dir sey Himmel hoch/der Gall-vermengte Neid.

Zu Bezeugung brüderlicher Liebe schickte
diesen Wunsch seinem lieben Bruder von Helmstadt
Joh. Wilhelmus Engelhäupt/
Med. Studios.

Εὕρυμα εἶναι τοῦ Θεοῦ Ἰητρικὴν,
Ἰητρὸν εἶναι ἄνδρα καὶ Θεὸν βροτὸν
Ὀρθῶς νόησ' Ὅμηρος ποιητῶν πατὴρ,
Πολλῶν λέγων αὐτὸν βροτῶν ἀντάξιον.
Τί κάλλιον γὰρ ἢ βροτοὺς τοὺς ἀσθενεῖς
Σάειν; καὶ αὐτῷ τοῦτο κοινωνεῖ Θεῷ.
Εὖγ' οὖν, ὦ ΕΓΓΕΛΑΥΠΤΕ, Μουσάων φίλον
Θάλος, καὶ Ἀσκληπιοῦ, εὐγλυοῦς Πατρὸς

Κατ' ἴχνος ἄστων, αὐξάνων τε κύδεα
Πολυιστόρων βίβλων Κώου Ἱπποκράτους,
Καὶ ἐξεταζομένων Γαληνοῦ γραμμάτων,
Παιηόνων δῶρον μέγιστον ἔλαβες.
Εὐχήσομαί σοι ὀλβίαν νοσημάτων
Θεράπειαν, ἵνα μὴ χράῃ οὔπω πόαν
Εἰκῇ, ἀεὶ δ' ἀνορθόῃς τοὺς ἀσθενεῖς.
Ἐνθένδ' Ὀλύμπῳ Μοῦσαι θῆσαι τοὔνομα,
Ζῆσαι δὲ τῆς τιμῆς σοῦ ἄμβροτον κλέος.

Hæc paucula in Clariſſimi Dn. Candidati
norem deproperabat in Illuſtri Juli
Dn. Fratris Contubernalis
Daniel Avemann, Brunſvig
Phil. & Med. Studioſus

EN *caput angelicum* Muſarum nobile germen,
Quod quondã patriæ fama haud moritura mane
Dicier, & fulcrum quos morbus tangit & angit.
Te novum vidit doctis palleſcere chartis
Jugiter, & caput ingenuas efferre per artes
Jena, domus Charitum, quæ digna brabéa reſolvit.
Pallida nunc tibi mors cedet, quia tu potes ipſe
Parcis venturis facilè præfigere metam:
Et puer ille Charon manes qui trajicit umbras
Vultum humectabit, nec habebit, quem vehat ultra.
Gratulor ergò Tibi, tua cœpta ſecundet Olympus:
Teque tuæ patriæ ſalvum incolumemque reſervet.

Paucis hiſce feſtinans Clariß. Dn. Candid.
Conterraneo niveum ſuum candorem
declarat
Chriſtianus David Martini, Iſen
LL. & Philoſ. Stud.

FINIS.